

לבן זומא, שדרש בקל וחומר שהנכנס לעזרה חייב לטבול, אם כן חייב טבילה זו הוא מן התורה. ולכן מחיל עבודה, עבודתו מחוללת.

ואילו לרבי יהודה שאין חייב טבילה זו אלא מדרבנן, לא מחיל [מחלל] עבודה.

ותמהינן: ולבן זומא: מי מחיל? וכי עבודתו מחוללת!?

והתניא: והרי שנו בברייתא: כהן גדול שלא טבל ולא קידש בין החלפת בגד זהב לבגד לבן, ובין החלפת עבודה [שבפנים] לעבודה [שבחוץ], עבודתו כשרה.

אחד כהן גדול, ואחד כהן הדיוט, שלא קידש ידיו ורגליו שהרית ועבד עבודה — עבודתו פסולה.

ומוכח כי רק רחיצת ידים ורגלים בשחרית לפני שמתחיל לעבוד היא בלבד מעכבת, שאם לא רחץ עבודתו פסולה [ולמדו זאת מדרשת הפסוק בזבחים יט ב].

ומבואר בברייתא, שכהן גדול שלא טבל ולא קידש ביום הכיפורים כשמחליף מעבודה לעבודה, עבודתו כשרה.

ממקום חול [מביתו] למקום קודש. וממקום שאין ענוש כרת [מביתו] למקום שענוש כרת [לעזרה], אינו דין שטעון טבילה! (10)

רבי יהודה אומר: מן התורה אין כל הנכנס לעזרה חייב טבילה. אלא "סרך" טבילה היא זו.

כלומר, מנהג טבילה היא זו [ר"ח] שהחמירו עליו חכמים כדי שיתבונן בדבר, וישאל את עצמו: הרי אין טבילה אלא לטמאים! ויבין שחששו שמא הוא טמא, וכשיתבונן בדבר יזכור טומאה "ישנה" שבידו, שהוא טמא בטומאה ישנה, ששכחה.

ויטבול, ויפרוש מלבוא לעזרה כל אותו היום, עד שתשקע החמה אחרי הטבילה [שכל טמא שטובל חייב "הערב שמש" לפני שנכנס לעזרה], ולא יעבוד באותו יום.

והוינן בה: במאי קא מיפלגי? מהי הנפקא מינה במחלוקת בן זומא ורבי יהודה?

ב-2 ומשינינן: באחולי עבודה קא מיפלגי. בכהן שעבד בלא טבילה נחלקו בן זומא ורבי יהודה אם עבודתו כשרה בדיעבד או שעבודתו מחוללת, והקרבן נפסל.

והריטב"א מתרץ, שגזרת הכתוב היא שרק העובד מקדש. שנאמר בענין קדוש ידים ורגלים: "או בגשתם אל המזבח לשרת".

ב. התוספות הקשו: מדוע לא נלמד מכהן גדול שחייב לטבול שאר טבילות במקום קדוש בעזרה, ומדוע טבילה ראשונה של כהן גדול, היתה לפני שנכנס לעזרה?

ותירצו, שכיון שעדיין לא נתקדש בבגדי קודש סברא היא שיטבול בחול.

ותוספות ישנים לא א"ה חמש תירצו

10. א. הקשו תוספות ישנים: אם כן יצטרך גם קידוש ידים ורגלים ככהן גדול!

ותירצו: לדעת רש"י שהקל וחומר אינו מהחלפת בגדי קודש אלא ממקום קודש למקום קודש, יש לומר שדין קידוש ידים ורגלים הוא משום פשיטת הבגד, ולבישת החדש. ולא משום שנכנס לעזרה. אבל לשיטתם שהקל וחומר הוא מכהן גדול המשנה מבגד לבגד נדחקו בזה. [עיי"ש בד"ה אמר להם]. ועיין גם בתוספות הרא"ש.

סברא? וכי סובר רבי יהודה שגזרו שכל הנכנס לעזרה יטבול?!

והתניא הרי שנינו בברייתא בהלכות מצורע, שלדעת רבי יהודה מצורע הנכנס לעזרה להקריב קרבנותיו אינו חייב טבילה, כדלהלן:

מצורע שנרפא מצרעתו, מביא שתי ציפורים ועץ ארז ושני תולעת ואזוב, כמבואר בפרשת מצורע [ויקרא יד], וטובל.

ואחרי שטבל עדיין הוא טמא בטומאת "אב הטומאה", וסופר שבעה ימים, וביום השביעי מגלח את שערו ומכבס את בגדיו, וטובל פעם שניה מבעוד יום.

וביום השמיני מביא את הקרבנות שחייבתו תורה בהם [כמבואר בויקרא שם].

וביום השביעי, כל זמן שהמצורע לא הביא את קרבנותיו, הוא נקרא "מחוסר כפרה" ואסור לו להכנס לעזרת ישראל [שיש לה קדושת "מחנה שכינה"]⁽²⁾

ושנינו בברייתא: **מצורע** שכבר ספר שבעת ימים וטבל ביום השביעי, **טובל** שוב ביום השמיני לפני שמביא קרבנותיו, כדין כל

והרי בן זומא למד קל וחומר מכהן גדול המשנה מעבודת פנים לעבודת חוץ. וכהן גדול עצמו אם לא טבל ולא קידש ביום הכיפורים, עבודתו כשרה!

ואם כן, איך יתכן לומר שטבילה של שחרית, הנלמדת מטבילת כהן גדול, תפסול בדיעבד? ⁽¹⁾

אלא, ודאי לדברי הכל אם לא טבל בשחרית ועבד, עבודתו כשרה. ובמה נחלקו בן זומא ורבי יהודה?

למיקם בעשה קמיפלגני. האם טבילת שחרית היא מצות עשה דאורייתא נחלקו:

לבן זומא שלמד קל וחומר מכהן גדול — **קאי** הרי הוא עומד בציווי של מצות **עשה**. שנאמר [ויקרא טז] בענין עבודת כהן גדול: "ורחץ את בשרו במים במקום קדוש, ולבש את בגדיו, ויצא ועשה את עולתו" [ר"ח]. ועיין רש"י והגהת הב"ח].

ואילו **לרבי יהודה** שטבילה זו היא משום סייג והרחקה — **לא קאי בעשה** [אינו מצווה ועומד ב"עשה"].

ותמהינן: **ומי אית ליה לרבי יהודה האי**

שמסתמא יש לו לטבול לפני שנכנס למקום שענוש כרת.

ועיין רש"י לב ב, סוף ד"ה מה קידוש. וביאר בתוספות רע"א [משנה ו אות יט] שלדעת רש"י שם משנתנו כרבי יהודה שטבילה ראשונה מדרבנן, אבל לבן זומא גם טבילה ראשונה היתה בקודש. עיין שם שהאריך בזה [וצ"ע בטבילת שאר אדם לבן זומא, לדבריו היכן היתה].

2. ירושלים כולה דינה כ"מחנה ישראל". והר הבית כולל עזרת נשים דינו כמחנה ליה. ועזרת ישראל דינה כמחנה שכינה.

והמצורע כך דינו: א. בתחילתו אסור להכנס אפילו במחנה ישראל דהיינו כל ירושלים. ב.

1. הקשו בתוספות ישנים: הרי אפשר לומר

הרי, שיש לפנינו סתירה בדעת רבי יהודה! (4)

ומתרצינן: לעולם כל הנכנס לעזרה חייב לטבול.

והחוא, מה שאמר רבי יהודה שמצורע אינו חייב לטבול ביום השמיני, כדתיני טעמא, משום הטעם ששנו בו: "שכבר טבל מבערב".

כיון שהטבילה היתה סמוכה ליום שנכנס למקדש, שהרי טבל אתמול, אין לחשוש ל"טומאה ישנה", אלא רק לטומאה חדשה. ולא חששו שמא ישכחנה אם נטמא. ולכן לא הצריכוהו לטבול [ריטב"א]. (5)

ומקשינן: ודקארי לה, מי שהביא את הברייתא (6) הדנה במצורע ביום השמיני [שדעת רבי יהודה שאינו צריך טבילה] —

הנכנס לעזרת ישראל שצריך לטבול. ועומד בשער ניקנור, היות שהחלל של שער ניקנור לא נתקדש בקדושת עזרת ישראל, ומותר למחוסר כיפורים לעמוד שם.

והמצורע היה עומד שם כדי שיוכל להכניס את בהונות ידיו ורגליו בפנים, והכהן נותן עליהם מדם האשם ומלוג השמן. (3)

רבי יהודה חולק ואומר: מצורע ביום השמיני אינו צריך טבילה, לפי שכבר טבל מבערב שלפניו, ביום השביעי.

ולמדנו מדברי הברייתא הזאת, שאף על פי שהמצורע מכניס את בהונות ידיו ורגליו לעזרת ישראל, אינו חייב לטבול באותו היום. ואילו בברייתא דלעיל למדנו שרבי יהודה מחייב טבילה את כל הנכנס לעזרה, כדי שיוכור טומאה ישנה שבידו, ויפרוש.

רבי יהודה פירש שהטעם שאינו טובל הוא משום שכבר טבל מבערב. ריטב"א.

ומדברי רש"י בד"ה ודקארי לה נראה שגרס בגמרא "והתנן", והיינו שהגמרא באמת הקשתה מהמשנה הזאת ולא מהברייתא.

5. כתבו תוספות ישנים בשם ריב"א, ותוספות הרא"ש: לדעת בן זומא שלמד טבילה בכל הנכנס לעזרה מקל וחומר, אפילו אם טבל מאתמול חייב לטבול היום.

וכיון שכך, קשה: מדוע הגמרא לעיל לא אמרה שנפקא מינה בין רבי יהודה ובן זומא בטבל מאתמול. ותירצו, שהגמרא לא אמרה כן, משום שאין דבר זה מבואר בפירוש בדברי בן זומא שצריך טבילה שניה, אלא מסברא אנו אומרים כן.

6. ברש"י כאן כתוב שהיא משנה ולא ברייתא.

משהביא את הציפורים וסופר שבעה ימים מותר אפילו במחנה לוי, דהיינו הר הבית.

ומן התורה אינו אסור אלא בעזרת ישראל כדין כל המחוסר כיפורים שאסור להכנס לשם. ומכל מקום בעזרת נשים גזרו חכמים ואסרו לטבול יום להכנס לשם [על פי המשנה בכלים פ"א מ"ח ונגעים פ"ב].

3. סדר קרבנות המצורע: היה מביא אשם חטאת ועולה, ומנחתם. ולוג שמן. והיה הכהן נותן מדם האשם ומלוג השמן על תנוך אוזן המיטהר הימנית. ועל בוהן ידו ורגלו הימניים. ויתר הדינים מבוארים בתחילת פרשת מצורע [ויקרא יד].

4. ואין לומר שהכנסת הבהונות אין בה דין של "נכנס לעזרה" כיון שאין כאן ביאה גמורה של כל הגוף אלא "מקצת ביאה". כי אם כן, מדוע

יהודה שמצורע אינו צריך טבילה שכבר טבל מבערב! והרי שהברייתות סותרות זו את זו!

ומתצינן: לא קשיא.

הא, הברייתא דלעיל, שרבי יהודה אומר שמצורע אינו צריך טבילה, מדובר **דטביל**, שהמצורע טבל ביום השביעי.

ואילו **הא** בברייתא הזאת שמבואר מדברי רבי יהודה שמצורע צריך לטבול, מדובר **דלא טביל**. שהמצורע לא טבל ביום השביעי, ולכן הוא חייב לטבול ביום השמיני.

ומקשינן: **אי** אם מדובר בברייתא באופן **דלא טביל** [שהמצורע לא טבל מאתמול] קשה: הרי אינו יכול להביא את קרבנותיו באותו היום, שהרי **הערב שמש בעי** צריך לחכות עד שתשקע השמש [ויצאו הכוכבים] ביום שטבל, ורק למחרת יכול להביא את קרבנותיו.

וכיון שאינו יכול להביא את קרבנותיו באותו היום, למה לו לטבול בהר הבית, הרי הוא יכול לטבול סמוך לביתו, או בכל מקום שיחפוץ [תוספות בתירוץ ראשון]⁽⁷⁾.

שלא טבל בשביעי וטובל בשמיני, צריך הערב שמש, ולפני שהעריבה השמש שביום השמיני אסור לו להכנס לעזרה ולטבול שם.

ותמהו התוספות: הרי המקוה שבעזרה לא היתה בעזרת ישראל, כמו שמוכח מזה שטבלו שם מחוסרי כפרה שהם אסורים להכנס לעזרת ישראל. ואם כן גם מצורע בימי ספרו שבעת ימים לפני שטבל בשביעי מותר לו להכנס להר הבית [ראה לעיל הערה 2] מחוץ לעזרה.

מאי קארי לה!? לאיזה צורך הביא את הברייתא? הרי מפורש בה טעמו של רבי יהודה שפוטר את המצורע מטבילה משום שטבל מבערב, וברור שאין מכאן קושיא על דברי רבי יהודה שמחייב את כל הנכנסים לעזרה בטבילה!

ומתצינן: מי שהביא את הברייתא הזו, מהטעם הזה הביאה: **משום דקא בעי למרמא אחריתי עליה**, שרצה להקשות עליה סתירה מברייתא אחרת:

שכך שנו בברייתא: אמרו חכמים: **לשכת המצורעין** היתה בהר הבית, **ששם מצורעין טובלין** לפני שמקריבין קרבנותיהם.

רבי יהודה אומר: לא עבור מצורעין בלבד אמרו חכמים שתיקנו את הלשכה הזאת לטבול שם, **אלא** עבור טבילת כל אדם הנכנס לעזרה להקריב קרבנותיו.

ומלשון רבי יהודה שאמר: לא מצורעין "בלבד", משמע שמסכים לדעת חכמים שמצורעין חייבים לטבול ביום השמיני לפני שמביאים קרבנותיהם, אלא שהוסיף שגם כל אדם חייבים לטבול.

וקשה, שהרי בברייתא דלעיל אמר רבי

אך לגירסת הגמרא שלפנינו ברייתא היא. ועיין לעיל הערה 4 בסוגריים.

7. פירשנו את הגמרא על פי התירוץ הראשון בתוספות, שקושיית הגמרא היתה שהמצורע לא יכול להקריב קרבנותיו היום. ולכן אין צורך שהטבילה תהיה דוקא בעזרה.

אבל תוספות בתחילת דבריהם [וכן בתירוץ השני] הבינו שכך הגמרא הקשתה: הרי המצורע

לחשוש שנכנס לאוהל המת ולא שם לב לדבר — הזאת שלישי ושביעי בעי! צריך שיזו עליו מי חטאת ביום השלישי וביום השביעי, ורק אחר כך טובל ונכנס לעזרה!

דאמר רבי דוסתאי בר מתון אמר רבי יוחנן: הסח הדעת מטומאה, צריך הזאה שלישי ושביעי לפני שנכנס לעזרה! (8)

אלא, בעל כרחך, אידי ואידי בזו ובזו [כלומר, בשתי הברייתות] מדובר דלא אסח דעתיה [שלא הסיח דעתו], ולכן אינו צריך הזאת שלישי ושביעי.

ואם כן חוזרת הקושיא דלעיל, שבברייתא הראשונה רבי יהודה אמר שמצורע אינו טובל ביום השמיני, ואילו בברייתא האחרונה, אמר שהמצורע טובל!

ומתרצינן: ולא קשיא.

הא, בברייתא הראשונה שרבי יהודה פוטר

אלא, בעל כרחך, אידי ואידי, בזו ובזו [כלומר, בשתי הברייתות דלעיל] מדובר דטביל [שטבל], וצריך לומר תירוק אחר:

הא, הברייתא האחרונה שרבי יהודה מחייב את המצורע טבילה, למרות שטבל מאתמול, מדובר בה דאסח דעתיה, שאחרי הטבילה הסיח את דעתו מלהשמר מלנגוע בדבר המטמא, ולכן אנו חוששים שמא נטמא, וחייב לטבול.

ואילו **הא, הברייתא הראשונה שרבי יהודה פוטר את המצורע מלטבול, מדובר בה דלא אסח דעתיה, שלא הסיח את דעתו מלהשמר מלהיטמא. ולכן אינו צריך טבילה היום, שהרי כבר טבל מאתמול.**

ומקשינן: האיך אפשר להעמיד את הברייתא האחרונה שרבי יהודה מחייב טבילה בשהסיח דעתו?

והרי אי אסח דעתיה אם הסיח את דעתו, ויש

[ובכשיח יצחק כאן הביא בתוך הדברים את דברי רש"י ביבמות ז ב, ושם מבואר מדברי התוספות שלשיטת רש"י טבול יום של בעל קרי בלבד אסור להכנס לעזרת נשים. ולפי זה אין לומר כתירוק שני שבתוספות אלא כתירוק ראשון].

8. קצת קשה, מדוע הגמרא לא אמרה שאכן מדובר שמאחר שהסיח דעתו היוז עליו שלישי ושביעי, ועכשיו בא לטבול! ועל זה אמרה הברייתא שביום טהרתו טובל ועומד בשער ניקנור!

וצריך לומר שהגמרא סמכה על דברי המשנה נגעים פרק יד משנה ח שמבואר בה כדברי התוספתא. ושם מוכח שמדובר שטובל ביום

ותירצו התוספות בתירוצם השני: אמנם המקוה לא היתה בעזרת ישראל שהיא מחנה שכניה. אבל היתה בעזרת נשים, שחכמים אסרו על טבול יום להכנס לשם. ולכן מצורע ביום טבילתו בשביעי אסור להכנס לשם עד שיעריב שמשו ורק ביום השמיני שכבר איננו "טבול יום" רשאי להכנס לעזרת נשים ולטבול].

ורבי עקיבא איגר תמה על התוספות בתחילת דבריהם ובתירוק השני: הרי לדברי התוספות הגמרא מתכוונת לשאול שאסור למצורע להכנס לטבול בעזרת נשים, ואם כן היה ראוי לגמרא לשאול כך: "אי דלא טביל, טמא הוא!" שהרי לפני שטבל הוא טמא גמור [יותר מאשר טבול יום] ואסור להכנס לעזרה! ועיין מה שמתרץ הרש"ש.

ואילו לרבי יהודה רק שאר כל אדם טובלים, אבל מצורע אינו טובל ביום השמיני, מפני שכבר טבל מבערב [מאתמול].

ולפי זה אין שום סתירה בדברי הברייתות, ובשתייהן מבואר שרבי יהודה אינו מחייב טבילה במצורע שטבל מבערב.

רבינא אמר תירוץ אחר ליישב את שתי הברייתות:

אמנם גורסים בברייתא האחרונה — לא מצורעים "בלבד". אבל **רבי יהודה, לדבריהם דרבנן** שאמרו שמצורעין צריכים לטבול, **קאמר להו**, אמר להם רבי יהודה כך:

אמנם **לדידי** לשיטתי **מצורע אין צריך טבילה** [כמבואר בברייתא הראשונה].

אבל **לדידכו** לשיטתכם — **אודו לי איזי מיהת** הודו לי חבירי לפחות בדבר זה — **דלא מצורעין בלבד אמרו** שצריכים לטבול לפני שנכנסים לעזרה, **אלא כל אדם**.

ורבנן לא הודו לו בזה. והם סוברים שרק מצורע צריך לטבול לפני שנכנס לעזרה,

וטעם הדבר: היות **ומצורע** — **דייש בטומאה**. הוא התרגל עד עכשיו לכך שהוא טמא, ולא נזהר מלנגוע בדבר המטמא, ולפיכך חששו שמא אחרי טבילה עדיין לא נזהר ונגע בטומאה. [והצריכוהו לטבול כדי שיזכור אם יש טומאה בידו ויפרוש].

את המצורע מלטבול, מדובר **דטביל** מאתמול **על דעת ביאת מקדש**, שבשעת הטבילה התכוון להטהר על מנת לבוא למקדש.

ואילו **הא**, בברייתא האחרונה שרבי יהודה מחייב את המצורע לטבול, מדובר **דלא טביל על דעת ביאת מקדש**, והטובל על דעת להטהר לדבר קל אינו נטהר לחמור ממנו.

כגון, הטובל על דעת להטהר לאכילת תרומה, אינו טהור לאכילת קודש, כמבואר במסכת חגיגה [דף יח ב.].⁽⁹⁾ ולכן צריך לטבול שוב ביום השמיני.

ואיבעית אימא ואם תרצה תוכל לומר תירוץ אחר:

בקושיא הנחנו שרבי יהודה אומר [בברייתא האחרונה] שמצורע צריך לטבול, מדיוק לשונו שאמר: לא מצורעין "בלבד" אמרו. ומהמלה "בלבד" משמע שרבי יהודה מסכים לדעת חכמים שגם המצורע טעון טבילה, אלא שהוסיף שגם כל אדם טובלים שם.

ומתצינן בתירוץ הזה: **תני** תגרוס בדברי רבי יהודה כך:

"לא מצורעין אמרו, **אלא כל אדם**". ולא גורסים "בלבד".

ולפי זה יש לבאר את הברייתא כך: דעת חכמים שרק מצורעים טובלים ביום השמיני לפני שנכנסים לעזרה, וטעמם מבואר לקמן.

9. הר"ח כאן מביא גמרא זו. ועיין ברש"י שם שכתב שדבר זה [שהטובל לשם דבר קל אינו נטהר לחמור ממנו] הוא ממעלות שתקנו חכמים בקודש.

השמיני, [ועיין מסורת הש"ס מה הטעם שהגמרא מקשה מהתוספתא ולא מהמשנה ולעיל הערה 4].

אבל כל אדם — לא דיישי [התרגלן] בטומאה, ואין לחוש שישכח מטומאתו.

נמצא, שלדברי רבינא בזה נחלקו רבי יהודה ורבנן: לרבי יהודה כל אדם צריך לטבול מלבד המצורע. ולרבנן אדרבה, מצורע בלבד צריך לטבול.

וזהו כדעת התירוץ הקודם [“ואיבעית אימא”].

אמר ליה אביי לרב יוסף: למדנו בבבביתא הראשונה: “מצורע טובל ועומד בשער ניקנור, רבי יהודה אומר אינו צריך טבילה”. ויש להסתפק במה נחלקו חכמים על רבי יהודה:

נימא האם נאמר שרבנן, דפליגי עליה דרבי יהודה — כבן זומא סבירא להו⁽¹⁰⁾ שמחייב טבילה לכל אדם מדאורייתא, ולכן אפילו מצורע שטבל מבערב חייב לטבול ביום השמיני לפני שנכנס לעזרה.

וחכמים הללו חולקים על חכמים שבבביתא השניה, שהרי בבביתא השניה אמרו חכמים שדוקא מצורע צריך לטבול ולא כל אדם.⁽¹¹⁾

והאי דקתני שמצורע טובל, למרות שכל אדם טובל, הוא — להודיעך כוחו דרבי יהודה, שאפילו מצורע שהתרגל בטומאה אינו צריך לטבול לפני שנכנס לעזרה.

או, דילמא שמא יש לפרש באופן אחר:

חכמים שבבביתא זו, הם הם אותם החכמים המוזכרים בבביתא השניה, שסוברים שדוקא מצורע צריך לטבול לפני שנכנס לעזרה, משום ששאני מצורע דיישי בטומאה, שמצורע שונה משאר אדם, מפני שמצורע התרגל בטומאה. ולפיכך חששו שמא לא נזהר ונטמא, והצריכוהו טבילה מדרבנן, אבל שאר כל אדם אינו צריך לטבול.

אמר ענה ליה רב יוסף: חכמים שבבביתא

10. כתבו התוספות: הגמרא יכלה לומר שחכמים סוברים כרבי יהודה שמחייב טבילה מדרבנן. אלא שהגמרא העדיפה לנקוט את בן זומא שממנו שאלו טבילה זו למה.

[ובתוספות ישנים תירצו, שבא לחדש שיתכן שחכמים סוברים כדעת בן זומא שמחייב טבילה מן התורה, ומאידך גיסא, יתכן לומר להיפך, שסוברים שאפילו מדרבנן אין צריך טבילה כדלהלן].

אבל מדברי רש"י נראה שהגמרא נקטה בדוקא את דברי בן זומא. שהרי לדעת רבי יהודה שטבילה זו מדרבנן, הרי לא חששו אלא לטומאה ישנה, אבל אם טבל מבערב, אינו צריך לטבול שנית. וכן דייק הרש"ש מרש"י, ותמה מזה על דברי התוספות.

11. תוספות תמהו: כיון שבבביתא השניה מבואר שדעת חכמים שכל אדם טהור לא צריך לטבול לפני שנכנס לעזרה, אם כן, מדוע הסתפק אביי בדעת חכמים שבבביתא הראשונה? וודאי שיש להשוות את דברי חכמים שבבביתא הבריות!

ולכן כתבו שלא כדברי רש"י. אלא אביי אמר שאפשר ליישב את דברי חכמים שבבביתא השניה גם כבן זומא בשלשה אופנים: א. מה שאמרו חכמים ששם מצורעין טובלים לאו דוקא הוא אלא אפילו כל אדם. [וביארם בתוספות למה נקטו מצורעין]. ב. רבנן סוברים שמצורע טובל באותה לשכה אבל שאר הנכנסים לעזרה טובלים במקום אחר. ג. כל דברי הבביתא הם דברי רבי יהודה ולא נחלקו עליו חכמים. וכך פירוש

הברייתות סוברים שדוקא מצורע צריך לטבול, משום ששאני מצורע דדייש בטומאה.

אמר ליה אביי לרב יוסף יש להסתפק בטבילה זו של כל אדם הנכנס לעזרה, לרבי יהודה⁽¹²⁾ שאמר "סרך טבילה היא זו", ואינה אלא מדרבנן.

כשיש על האדם חציצה בשעה שטובל, האם לא-א חוצין ופוסל כמו בשאר טבילות.

או כיון שאין טבילה זו באה כדי לטהרו מטומאה, אלא כדי לגרום לו להזכר בטומאה ישנה שיש עליו, אינו חוצין, אין החציצה פוסלת בה?⁽¹⁾

אמר ליה רב יוסף תשובה: כל דתקון רבנן

כל תקנות שתקנו חכמים — בעין דאורייתא תקון. וכיון שבטבילה דאורייתא חציצה פוסלת, ממילא גם בטבילה זו, חציצה פוסלת.

אמר ליה אביי לרב יוסף: יש להסתפק בענין טבילה זו:

האם ביאה במקצת, כאשר רק מקצת גופו בא לעזרה, שמכניס רק אחד מאבריו בלבד לעזרה — שמה ביאה וחייב לטבול.

או לא שמה ביאה, ואין צריך לטבול?⁽²⁾

אמר ליה רב יוסף:

בהונות המצורע יוכיחו, שהן ביאה במקצת שהמצורע ביום השמיני עומד בשער ניקנור

היא בטהור גמור, ומעלה יתירה היא. מה שאין כן בשאר טבילות שיש שם טומאה מדרבנן. [דעת התוספות ישנים וריטב"א בשם ר"י לעיל בעמוד א' שלבן זומא אין חיוב טבילה אלא בנכנס לעזרה לעבודה, ומשמע שבאינו נכנס לעבודה פטור לגמרי. ולפי זה אין לומר כדברי התוספות כאן. ובאמת הריטב"א כאן כתב כרש"י].

2. לשון רש"י בספק של אביי: "שמה ביאה — לענין טבילה זו". כלומר, ספק אביי הוא רק לענין טבילה ולא לענין דין אחר.

ועיין בזבחים [לב לג] שנחלקו אמוראים בביאה במקצת בטמא. יש מחייבים כרת, ויש שמחייבים מלקות בלבד, ויש אומרים שפטור אפילו ממלקות [ודנו האחרונים אם לשיטה זו יש איסור דרבנן. עיין כסף משנה פרק ג מביאת מקדש הי"ח. ומל"מ הי"ט].

ונראה שרש"י כאן בא לתרץ שהספק של אביי אינו תלוי במחלוקת בזבחים. שאפילו

הברייתא: "לשכת המצורעין" תיקנו אותה לטבילת המצורע. ואמר רבי יהודה שמאחר שבנו לשכה למצורעין, אף כל הנכנס לעזרה טובל שם. [ועיין מהרש"א].

12. בספרים שלנו כתוב בשאלת אביי בפירוש "לרבי יהודה דאמר סרך טבילה היא זו, חוצין או אינו חוצין". אבל מדברי רש"י ותוספות מונח שלא גרסו כן. וכן המהרש"א מחק את התיבות הללו. וראה להלן לא א הערה 1.

1. תוספות [בד"ה חוצין] מבארים שאביי הסתפק גם לדעת בן זומא, שאף על פי שבן זומא מחייב את כל הנכנס לעזרה לטבול, אין טבילה זו מדאורייתא אלא אם בא לעבוד, אבל כשבא שלא על מנת לעבוד אינה אלא מדרבנן. והסתפק אביי שמא לא גזרו בזה חציצה. ואף על פי שבשאר טבילות שחייבו חכמים ודאי חציצה פוסלת, מכל מקום יש לחלק, שכאן הטבילה